

TŐRÖDÉRKERT

"Gyí, te sárga, gyí, fakó!"



Kalendárium

- November - Őszutó

A tél közeledte

- Téli madáretetés

Ügyeskedj!

- Rejtvények, fejtörők

Versek

- Lovakról

Tudod-e?

- A musztáng

Melléklet

- Lovas báb



NOVEMBER - ŐSZUTÓ

A november a kilencedik hónap volt a rómaiaknál („novem” = kilenc).

November első két-három napja a halottak kultuszát szolgálja, de nem római hagyatékképpen, hanem kelta befolyás alatt. Ezt bizonyítja, hogy úgy a november elsején megtartott **Mindenszentek napját**, mint a másodikán (vagy ha ez vasárnapra esik, akkor harmadikán) megült **Halottak napját** csak a 9. és 10. század óta ünnepli meg az egyház, holott Angliában, kelta területen már a 8. században is közünnep volt.

November 1. volt ugyanis a kelta év kezdete, amikor halotti áldozatokat hoztak az elhunytak tiszteletére. Amikor aztán a kelta elem a francia egyházban is megerősödött, akkor a maguk ősi ünnepét – persze átkatolizálva – áthozták a katolikus egyházi évbe is.

A november elsejei Mindszentet Kr. u. 835 óta, a másodikán tartott Halottak napját pedig 998 óta tartja meg az egyház. Az utóbbi ünnep főként a chiliasmus hatása alatt született meg: a Krisztus utáni 1000-ik évre várt világvége szorongásos hangulatában, amikor is a halandók iparkodtak az elhunytak szellemeivel jó barátságba kerülni.

Sírjaikon gyertyákat gyújtottak, hogy a szegény, fázós lelkek ezek fényénél melengethessék magukat. A gyertyát azért is kellett a sírokon meggyújtani, hogy az ezen a napon sírjaikból kiszabadult lelkecskék újra visszatáljanak a sötétben a maguk sírjába, s ne nyugtalanítsák aztán tovább az élőket.

Ilyenkor persze illett a sírokat is rendbe

hozni, hogy az elhunytak szívesen maradjanak otthonukban. Sőt, némely – főként szláv – vidékeken élelmet is helyeztek a sírokra, nehogy a lelkek bármiben is hiányt szenvedjenek és „hazajárjanak”.

Ezen a napon hosszan szólnak a harangok, hogy a harangszóval elfeledjék a szellemek siránkozását.

Szóval itt szólal meg igazában az emberiségnek egész halálfélelme, amely a mágikus koroknak egyik leghatalmasabb szellemi mozgatóereje volt.



Egyházi ünnepek:

- november 1.: Mindszentek ünnepe
- november 2.: Halottak napja
- november 19.: Árpád-házi Szent Erzsébet emlékezete
- november 21.: Krisztus Király ünnepe
- november 28.: Advent 1. vasárnapja
- november 30.: Szent András apostol emléknapja

Jeles napok:

- november 10.: Nemzetközi Ifjúsági Világnap
- november 17.: Dohányzás Elleni-nap
- november 26.: Nemzetközi Ne Vásárolj Semmit!-nap

Kata

Kiadja a Magyar Máltai Szeretetszolgálat Közép-Magyarországi Régiója

Szerkesztő: Till Csaba ■ A lapot írták: Král Zsuzsa, Likmus Katalin, Mészáros Márta, Taródiné Kardos Ágnes, Teráz Hajnalka
 ■ Tördelő: Farkas Péter ■ Felelős kiadó: Györi-Dani Lajos ■ A NYOMDAI MUNKÁKAT A FOLPRINT GYORSNYOMDA VÉGEZTE

Levélcím: 1033 Budapest III. ker., Miklós u. 32.
 Telefon: 1/388 - 87 - 60, 1/388 - 89 - 20
 Fax: 1/368 - 42 - 83
 E - mail: tunderkert@maltai.hu
 Weboldal: <http://www.maltai.hu/tunderkert>

Téli madáretetés

Bizonyára te is kíváncsian várod, hogy télen mely itt telelő madarak látogatnak meg. Talán **vörösbegy**, **meggyvágó**, **feketerigó**, esetleg **zöldike** vagy **fenyőpinty**?

Ahhoz, hogy a téli zúzmarás, havas reggeleken találkozhass e madarakkal, néhány tanácsot érdemes megfogadni. A legjobb, ha már novemberben vagy az első tartós fagy, hóesés, ónos eső megérkezésével elkezded etetni őket. Fontos, hogy folyamatosan, egészen a tél végéig gondoskodj róluk.

Tudod, hogy milyen eleséget tegyél ki nekik és mi az, amit nem szabad? Kenyeret, kenyérmorzsát soha se adjál nekik, mert attól elpusztulnak. A legmegfelelőbb, ha olyan madáreleséget adsz nekik, ami nem sózott és pírított, viszont magas olajtartalmú. A napraforgómag általánosan közkedvelt eleség, jó, ha magtörmeléket vagy kölest, esetleg más apró magvakat is tartalmaz a keverék, mert a vörösbegy vagy az ökörszem csőrével nem tudja az egész napraforgószemeket feltörni. Tökmagot vagy diótörmeléket is összekeverhetsz, a szén- vagy barátcinege és az öreg fák közelében, parkokban élő csúszka örömmel fogyasztja ezeket.

A hideg, fagyos időben egy faágra vagy az ablakpárkányra kilógathatsz nekik szalonnabőrket vagy nyers húsdarabkát is. A ro varevő madarak, mint a feketerigó vagy a vörösbegy szívesen elfogyasztják a különböző konyhai hulladékokat, de készíthetsz nekik külön keveréket is.


Tudod, hogy hogyan készítheted el a legfinomabb madárcsemegét? Keverj össze nyers, reszelt sárgarépat, apróra vágott almát, sajtot, egy kis túrót és nyers húsdarabkát. Majd az egészet gyúrd össze és tedd ki az ablakpárkányra, vagy ha kertes házban laksz, akkor a fára akasztott etetőbe.

Etetőül szolgálhat megfelelően kivágott olajos flakon, különböző fából készült függőetetők, de lopótökből vagy kókuszdióból is készítheted, vagy ha panelházban laksz, akkor műanyag viráglatét is szolgálhat e célra.

A dúcetetők a kertes házakban terjedtek el, ennek többféle formájával megismerkedhetsz, ha télen ellátogatsz a Jászberényi Állat- és Növénykertbe. A magevő madarak, mint a zöldike, fenyőpinty, meggyvágó a boltokban kapható kanárieleséget vagy a kölest, fenyőmagot fogyasztják szívesen. A félbevágott almát minden madár örömmel megeszi, a barátposztának különösen a kedvence, de a fenyőrigó is szereti. Néha balkáni gerlét is láthatsz, de az inkább a földről szedi össze a különböző magvakat.

Most pedig egy kis játékos fejtezésre hívlak titeket!

20 madár neve rejtőzött el. Találd meg mindet!

S	B	H	G	H	E	L	Ü	M	E	L	Ü	F	S
I	Ú	F	Ü	Z	I	K	E	M	U	E	T	T	E
R	B	V	A	R	J	Ú	A	E	I	N	E	A	R
Á	O	C	P	L	O	R	S	I	L	G	P	M	E
L	S	Á	R	G	A	R	I	G	Ó	R	V	O	G
Y	B	N	N	B				N	E	E	U	É	
A	A	U	U	E				G	R	G	G	L	
E	N	F	O	A				A	K	É	Ó	Y	
G	K	E	G	I				K	N	B	L	I	
E	A	C	R	A	K	I	V	U	K	D	Á	Y	L
N	C	S	A	S	L	R	K	T	A	K	I	A	L
I	I	K	A	R	V	A	L	Y	R	M	O	N	E
C	O	E	F	I	K	N	M	A	P	É	L	E	T
A	T	Á	Z	S	O	P	H	B	A	G	O	L	Y

Kányádi Sándor: Madáretető

Cinkék, cinegék, feketerigók, megosztom veletek e fél cipőt, megosztom az én olyan-amilyen énekem-szerzett kenyerem.

Csettegess, rigóm, járd a kerteket, jöjjetek, csókák, varjak, verebek: vendégül látok minden itt maradt, velünk telelő madarat.

Terítve már patyolat abroszom, kenyeremet elétek morzsolom. Nem várok érte, nem kell félnetek, ordas télben ujjongó éneket.

Ha majd tavasz lesz, és én hallgatok, akkor zendüljön a ti hangotok, hírrel hirdetve, hogy az emberek télen se voltak embertelenek

Írta és összeállította:
Hajni

Az októberi fejtező megfejtései:
1.pandamedve; 2.delfin; 3.pingvin; 4.oroszlán

Menhelysegítő vásár és örökbefogadó nap Óbudán!

2010. november 6-án
szombaton, 9-16 óráig a
Magyar Máltai Szeretetszolgálat
Kerék utcai (Óbuda) játszóterén



Szervező: Önkéntes, független
állatvédők, -mentők csapata
Fővédnök: Magyar Máltai
Szeretetszolgálat
Társzervező: Budapesti Állatmentők
Meghívott szervezetek: Zöld Zebra
Állat- és Természetvédő Egyesület,
Elveszett Állatok Alapítvány



Tárgyi felajánlásokat és segítőket várunk. Jelentkezni lehet
az ellancs@gmail.com címen vagy a (20) 978-4345 telefonszámon.

Örökbefogadható
kutyák és macskák
várják a látogatókat



Ügyeskedj!



*Színezd
ki a
ponttal
jelölt
területe-
ket!*

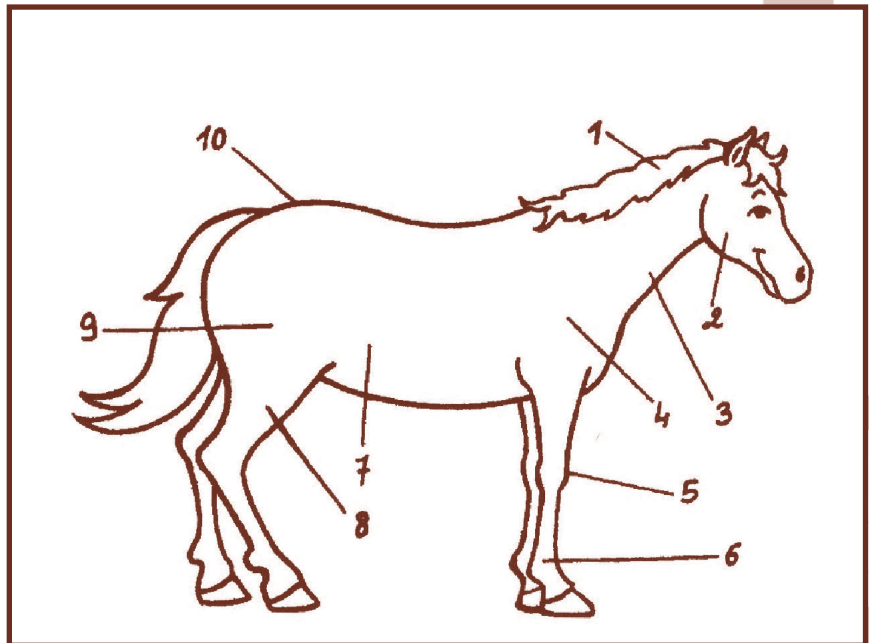
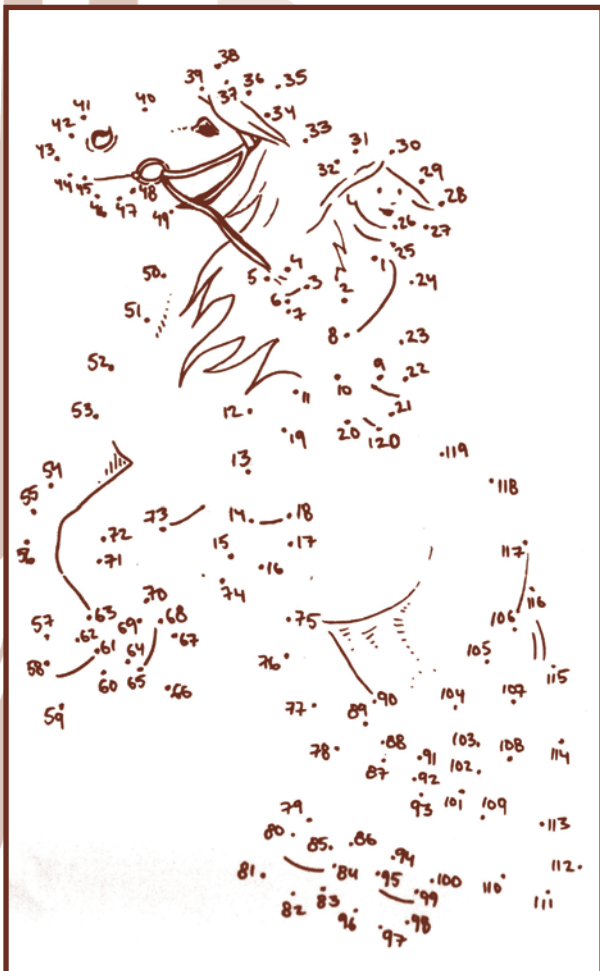
Színezd ki a képet az utasításnak megfelelően!



1-kék 2-barna

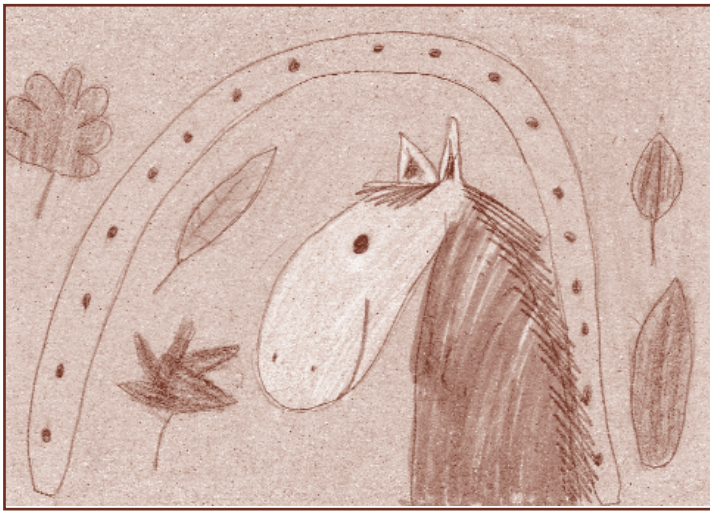
Összeállította:
Zsuzsa

Kösd össze a pontokat növekvő sorrendben!
Ki is színezheted a kapott képet!



Ismered a ló testrészeinek elnevezését?
Írd be a számokat a táblázat megfelelő helyére!

	láb	térd
	váll	horpasz
	far	boka
	nyak	pofa
	sörény	comb



Berényi Dorka, 8 éves



Czeplédi Dóra



Bereczk Viki



Tornay-Csomor Viktória

Szigeti Piroska: Sárgaszőrű kiscsikó

Sárgaszőrű kiscsikó,
Mikor lesz belőled ló?
Biztos lesz belőled ló,
Mire leesik a hó.
Ha megnőnél magasra,
Felülnék a hátadra.
Nem félnék én magamba',
elmennék a vásárba.
Mit vennék a vásáron?
Még egy lovat féláron.
Minek nekem még egy ló?
Ha két ló van , mindig jó.
Jön a tél és hull a hó,
Vígan csúszik a szánkó.
Gyí, te sárga, gyí, fakó!
Gyerekeknek ez való.

Benedek Elek: Búcsú a réttől

Meleg nyárnak, langyos őszenek vége, vége, vége már,
Hol nem régen virág nyílt még, erdő, mező oly kopár!
Gulya, ménes búcsúzódik, hazafelé mendegél,
A szél mind csak azt dúdolja: jön a tél, jön a tél!

Benedek Elek: Szellő, Ráró...

Szellő, Ráró,
Szépen járó.
Jó lovaim, fussatok!
Majd estére,
Hazatérve,
Kaptok finom abrakot.
Jön a vonat,
Ni, hogy szalad!
Szaladjatok ti is ám!
A vonaton,
Azon, azon,
Jön az én édes anyám!

Tudod-e



Ne feledjétek, búvárkodjatok ti is! Ha különleges adatra bukkantok, írjátok meg a szerkesztőség címére, és az újságba is bekerülhet majd. Várom ötleteiteket!



Az e havi cikkben a vadlovakról, a musztángokról tudhattok meg néhány érdekességet.

A musztáng egy kistestű, erős testfelépítésű lófajta, amelyet az Észak-Amerikába behozott spanyol lovak elvadult utódjának tekinthetünk. Általában a teste erős, zömök, ellenálló, dús sörénye és farokszőrzete van. A musztáng név a spanyol mesteño szóból ered, melynek jelentése vad, elkóborolt, gazdátlan, csavargó. A „Musztáng” (Mustang) márkanév a lófajta szívóssága, kecsessége és függetlensége miatt lett világszerte népszerű.

Az Amerikában őshonos lovak kihalása után több tízezer évig nem volt ló földrészen. Először a spanyol Cortez 1519-es mexikói partraszállásakor találkozhattak az őslakosok lovakkal. 1541-ben a spanyol Coronado-expedíció is lovakkal érkezett és sokáig úgy gondolták, hogy a musztángok az ő elcsatangolt lovainak leszármazottai. Valószínűleg a legelső musztángok az 1500-as években Mexikóba hozott spanyol lovaktól származtak, amelyeket a telepések tartottak. Csere és lólopások útján kerültek indián kézre. Ezen lovak közül némelyek elszabadultak és elvadultak, és így gyorsan elterjedtté váltak Északnyugat-Amerikában. Az 1800-as évek közepétől a fehér telepések elkóborolt vagy nagy számban kinn tartott lovai frissítették a génállományt. Sok farmer télen kiterelte az állatokat, majd azután ismét befogta őket vagy más musztángokat, amikor a tavasz beköszöntével ismét szükség volt rájuk.

Ma, az Amerikai Egyesült Államok tulajdonában levő állami földeken élő musztángok védelem alatt állnak. Lelőni és megmérgezni őket törvénybe ütköző cselekedetnek számít, és súlyos büntetést von maga után.

**Színezd ki
a rajzot!**



Összeállította:
Zsuzsa

Információk

LAJOS ÚJ:

Társas délután: november 17. (szerda) 15.00-tól
Kézműves foglalkozás: november 25. (csütörtök) 16.00-tól

HUSZTI ÚT:

Társas délután: csütörtökönként, 16.00-tól
Tini klub: szombatonként, 10.00-tól
Kártya klub: szombatonként, 15.00-tól
Cserebere börze: november 12., (péntek) 15.00-tól

KERÉK ÚJ:

Kézműves foglalkozás: szerdánként, 16.00-tól
Társasjáték klub: péntekenként, 15.00-tól
II. Örökbefogadó- és Adományozó-nap: november 6. (szombat) egész nap
(A Paksi Állatmenhely kutyusai és cicái várnak gondoskodó gazdikra és segítő adományokra.)

ZEMPLÉN ÚJ:

Zenebölcső: keddenként és szerdánként, 10.00-tól
Kézműves foglalkozás: pontos időpontjáról a helyszínen lehet érdeklődni!

GYŰRŰ ÚJ:

Kézműves foglalkozás: szerdánként, 15.30-tól
Anyukák kézművese: pontos időpontjáról érdeklődjének a helyszínen!

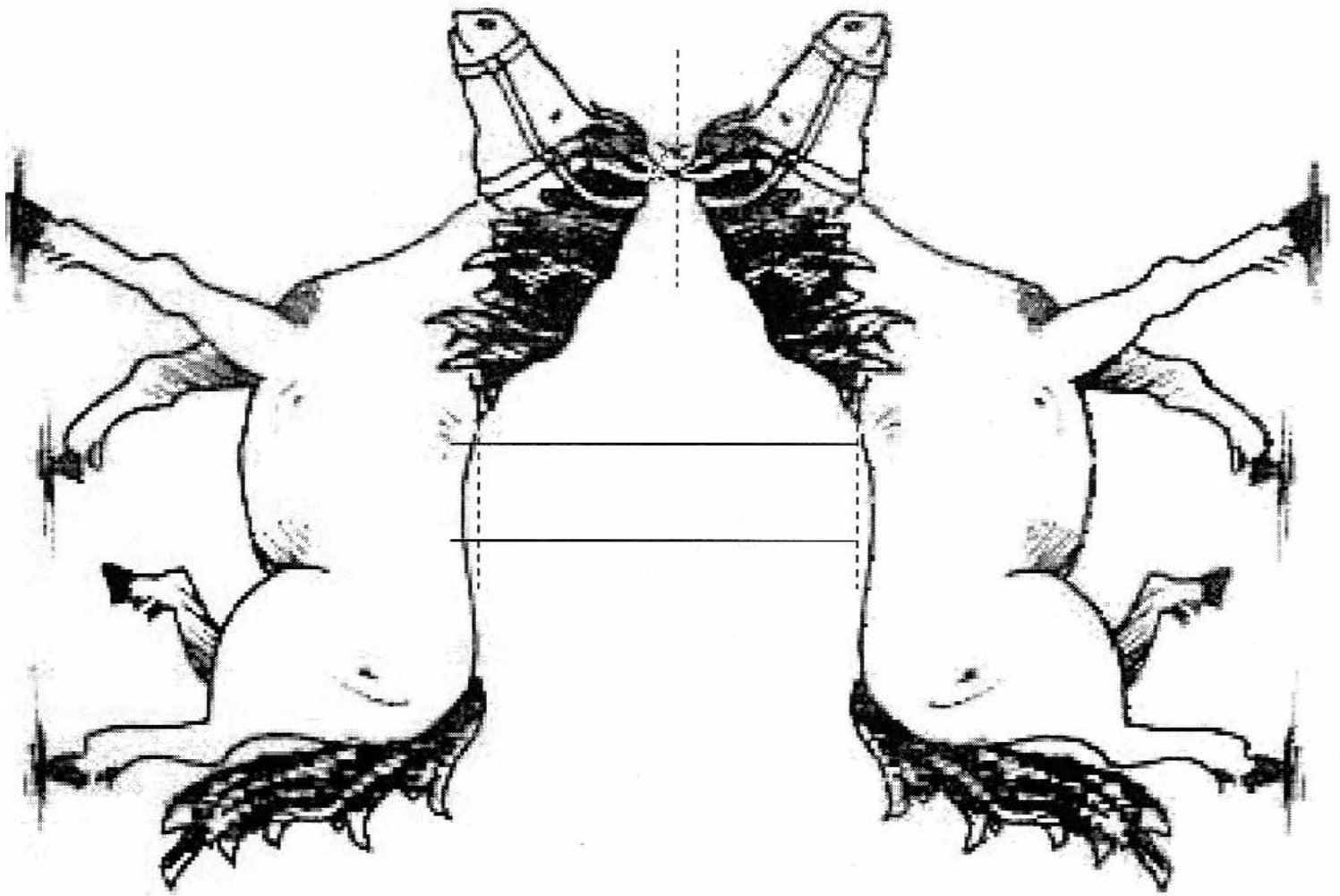
SILVANUS SÉTÁNY:

Kézműves foglalkozás: péntekenként, 16.00-tól
Babamasszázs: szerdánként (bejelentkezés alapján)

SOLYMÁR UTCA:

Énekes-mondókás foglalkozás: keddenként, 11.00-tól
A további programokról a helyszínen lehet érdeklődni.

A programváltoztatás jogát fenntartjuk!



Kedves Gyerekek!

Színezzétek ki a lovacskákat, majd vágjátok körbe és a szaggatott vonalak mentén meghajtvá állítsátok fel. A lovak hátánál lévő csíkok segítenek a lovak biztos megállásban. Lovast is készíthettek rá, de istállót, kifutót is alkothattok hozzá.

Jó munkát kívánok!

Zsuzsa

